

12. Шевцова Л. А. Формирование готовности учителей к использованию новых информационных технологий в профессиональной деятельности средствами системы поддерживающего обучения: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Шевцова Людмила Алексеевна. — Н. Новгород, 2005. — 253 с.

13. Шиман О.І. Формування основ інформаційної культури майбутніх учителів початкової школи: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / О.І. Шиман. — К., 2005. — 20 с. — укр.

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК СВІТОГЛЯДНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЦІЛІСНОМУ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ
ПРОЦЕСІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

УДК: 378.013+613.7+331.702+371.302.81

Башавець Н.А.

У статті розглядаються методологічні підходи до формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців у цілісному освітньо-виховному процесі вищого навчального закладу. Обґрунтовано аксіологічний, системний та гендерний підходи. Наголошено, що сформована у вищих навчальних закладах України система фізичного виховання студентської молоді недостатньо ефективна, що підтверджено фактом погіршення стану здоров'я студентської молоді, зниження її працездатності. Окреслено причини низького рівня сформованості культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх економістів та напрямки подолання цієї проблеми.

Ключові слова: *методологічні підходи, формування культури здоров'язбереження, цілісний освітньо-виховний процес вищого навчального закладу.*

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ ФОРМИРОВАНИЯ КУЛЬТУРЫ
ЗДОРОВЬЕСБЕРЕЖЕНИЯ КАК МИРОВОЗЗРЕНЧЕСКОЙ
ОРИЕНТАЦИИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ В ЦЕЛОСТНОМ
УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО
ЗАВЕДЕНИЯ**

Башавец Н.А.

В статье рассматриваются методологические подходы формирования культуры здоровьесбережения как мировоззренческой ориентации будущих специалистов в целостном учебно-воспитательном процессе высшего учебного заведения. Обоснованы аксиологический, системный и гендерный подходы. Подчеркивается, что сформированная в высших учебных заведениях Украины система физического воспитания студенческой молодежи недостаточно эффективна, что подтверждается фактом ухудшения её состояния здоровья, снижения её работоспособности. Выделены причины низкого уровня сформированности культуры здоровьесбережения как мировоззренческой ориентации будущих специалистов и направления преодоления этой проблемы.

Ключевые слова: методологические подходы, формирование культуры здоровьесбережения, целостный учебно-воспитательный процесс высшего учебного заведения.

METHODOLOGICAL APPROACHES TO FORMING HEALTH-SAVING CULTURE AS AN OUTLOOK ORIENTATION OF FUTURE SPECIALISTS IN THE INTEGRAL EDUCATIONAL PROCESS OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT

N.A. Bashavetc

The article demonstrates some methodological approaches to forming health-saving culture as an outlook orientation of future specialists in the integral educational process of higher educational establishment. It substantiates the axiological, system and gender approaches. It is emphasized that the system of physical education of students' youth formed in Ukrainian higher educational establishments is not effective enough, which is proved by the fact of worsening of the state of students' health, decrease in their working capacity. There are delineated some reasons of the low level of health-saving culture as an outlook orientation of future economists and some trends of overcoming this problem.

Keywords: *methodological approaches, forming health-saving culture, integral educational process of higher educational establishment.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Гуманізація сучасного суспільства потребує уваги до людини як до міри цих речей, до її самовизначення, до індивідуального самовдосконалення. Це є підставою для докорінного перегляду у ВНЗ мети фізичного виховання, її зв'язку з професійно-прикладною підготовкою у бік її культуруотворюювальних основ. Сучасний стан здоров'я молоді потребує перегляду системи фізичного виховання, в основу якої буде покладено формування культури здоров'язбереження, коли ядром роботи зі студентом стане єдність його духовного, психічного, фізичного, соціального розвитку.

Так, "Концепцією гуманітарного розвитку України на період до 2020 року" наголошується на впровадженні стандартів здорового способу життя і охороні здоров'я молоді, а саме – одними з пріоритетних завдань визначаються виховання особистої відповідальності молоді за власне здоров'я та навичок самозбереження, активізація боротьби з поширенням наркоманії, ВІЛ-інфекції /СНІДу, туберкульозу й іншими соціальними захворюваннями, а також підвищення рівня підготовки педагогічних, медичних і соціальних працівників щодо організації заходів із формування здорового способу життя молоді, що й зумовлює актуальність роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у методологію дослідження проблеми збереження здоров'я зробили науковці: В. Бобрицька [1], В. Горашук [2], Н. Завидівська [3], В. Ірхін [4], Т. Круцевич [5] та ін. Їхні праці присвячено вивченню стану здоров'я людини, зв'язку між станом здоров'я, способом життя, фізичною й розумовою активністю та працездатністю, формулюванню порад щодо збереження здоров'я. Науковці проаналізували здоров'я як цінність людини, окреслили аспекти культивуван-

ня здорового способу життя, довели безпосередню залежність здоров'я від способу життя.

Попри таку бібліографію, проблемам здоров'я, соціального, духовного, психічного й фізичного розвитку молоді в структурі цілісного навчально-виховного процесу приділено недостатньо уваги. Серйозне занепокоєння виникає через поступове погіршення стану здоров'я студентської молоді, зниження її працездатності. Хоча саме освіта молоді повинна допомогти навчити особистість, як самовдосконалюватися, саморозвиватися, самовиховуватися за допомогою фізичних вправ.

Мета статті полягає у розкритті методологічних підходів до формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців у цілісному освітньо-виховному процесі вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під поняттям методології розуміємо структуру процедур дослідження, їх послідовність, побудову знань, отриманих унаслідок застосування цих процедур, або сукупність тих загальних правил, принципів і методів, що використовують у науковому дослідженні, систему теоретичних знань, що виконують роль основних принципів, знярядя наукового дослідження і засобів реалізації вимог наукового аналізу.

Для педагогічної системи навчання у вищому освітньому закладі характерні високі вимоги до рівня знань студента. Тут переважає зорієнтованість на творче, самостійне засвоєння великого обсягу інформації, що є здоров'яруйнівним чинником, оскільки породжує інформаційне перевантаження, гіподинамію, порушення режиму праці та відпочинку, дефіцит часу на фізичну активність та сон. Отже, виникає суперечність між потребою сучасності у високому рівні професійних знань та працездатності майбутніх фахівців і тенденцією до зниження стану їхнього здоров'я, низькою культурою здоров'язбереження. На нашу думку, для розв'язання цієї проблеми необхідно у структурі цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу розробити та запровадити здоров'язбережувальний міждисциплінарний принцип щодо формування відповідної культури майбутніх фахівців.

У науковій літературі запропоновано підхід, згідно з яким здоров'яорієнтовану систему підготовки фахівців проаналізовано в структурі цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу та окреслено такі компоненти системи, як: управління здоров'яорієнтованою діяльністю, що відбувається на суспільному, адміністративному, професійно-педагогічному та студентському рівнях; здоров'яорієнтований освітній процес, який передбачає використання здоров'язбережувальних технологій і режимів навчання студентів, включення спеціалізованих програм формування культури здоров'я майбутніх фахівців, підготовки їх до здоров'яорієнтованої професійної діяльності; здоров'яорієнтована діяльність вишівської служби здоров'я, що виконує медико-психологічний та соціально-педагогічний супровід освітнього процесу; здорове предметно-просторове середовище вищих навчальних закладів [4].

Цілісний освітньо-виховний процес вищого навчального закладу повинен бути спрямований на реалізацію аксіологічного, особистісно-діяльнісного підходу; єдність теоретичного і практичного складників підготовки; створення умов для формування здоров'язбережувальних компетентностей, самороз-

витуку студента; усвідомлення значущості особистісного досвіду, знань, ціннісних відносин, потреб, інтересів, можливостей; орієнтацію студента на розвиток здібностей, реалізацію інтересів, виховання потреби в здоров'язбереженні [1].

Проблема в тому, що в сучасних освітніх закладах (від шкіл до вищих закладів) не створено необхідної системи формування, збереження й зміцнення здоров'я (за В. Ірхіним [4]), унаслідок чого не сформовано культури майбутнього фахівця в умовах цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу.

Для оздоровлення студентської молоді в умовах цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу необхідно застосовувати: “вільний вибір студентами видів занять фізичними вправами та видами спорту, поглиблене вивчення основ теоретичних знань та практичної підготовки в галузі оздоровчої фізкультури, активне формування мотиваційної бази здорового способу життя, розуміння переваги профілактики над лікуванням, орієнтацію студентів на здатність творчо працювати в нових економічних умовах і конкурентній професійній діяльності, стимулювання студентів і активних прихильників здорового способу життя” [6, с. 50].

Напрями подолання цієї проблеми вбачаємо у формуванні ціннісного ставлення до молоді здоров'я, формування мотивації майбутніх фахівців до здоров'язбереження, залучення студентів до максимально можливого спектру спортивних та фізкультурно-оздоровчих заходів, які культивуються у навчальному закладі, надання знань, умінь та навичок щодо власного здоров'язбереження та оточуючих, формування знань, умінь та навичок саморегуляції власного стану та рефлексії.

Аналіз літератури дозволив визначити причини низького рівня сформованості культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців, це: відсутність ціннісного ставлення молоді до здоров'я, відсутність заходів стимулювання здоров'язбережувальної діяльності студентів, їхня недостатня рухова активність, низький рівень здоров'язбережувальної компетентності та відсутність знань, умінь і навичок саморегуляції власного стану.

Отже, виникає суперечність між потребою у сформованості культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців та нерозробленістю шляхів її впровадження у вищих навчальних закладах. Сучасна програма фізичного виховання майбутніх фахівців вищих навчальних закладів не сприяє формуванню їхньої культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації, а її зміст та спрямованість здебільшого суворо регламентовані, передбачають розвиток фізичних якостей і здібностей, не враховують потреб, мотивів і інтересів студентів.

Парадоксальність проаналізованої ситуації вбачаємо в тому, що, попри реальну соціально-економічну потребу суспільства в здорових та працездатних фахівцях, на практиці формуванню культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців у структурі цілісного освітньо-виховного процесу ВНЗ не приділяють належної уваги. Наголос слід акцентувати увагу на значущості здоров'язбережувальної поведінки студентів, а саме на: формуванні їхньої мотивації до досягнень, на вихованні стресостійкості, самоорганізованості у власному здоров'язбереженні.

Дослідник В. Ірхін поряд із традиційними функціями здоров'яорієнтованої педагогічної системи в структурі цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу виокремлює низку специфічних: соціалізаційну, пов'язану із засвоєнням і відтворенням цінності здоров'я та здорового способу життя; культурологічну, яка передбачає опанування студентами знань про збереження та зміцнення здоров'я; профілактичну, зорієнтовану на запобігання захворюванням; корекційно-реабілітаційну, що передбачає створення навчального реабілітаційного простору [4]. Отже, рівень зрілості здоров'яорієнтованої педагогічної системи вишу залежить від ступеня його забезпечення умовами для виховання, навчання і розвитку здорового фахівця, який має відповідний рівень культури здоров'язбереження.

Формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців у структурі цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу можливе, на нашу думку, лише тоді, коли, окрім впливу на цей процес освіти та виховання через чітку мету, завдання, зміст, форми й методи, свідома діяльність студента буде спрямована на духовне та фізичне перетворення себе через самовдосконалення, самовиховання та самостворення і перехід сфери зовнішніх впливів у сферу внутрішніх стимулів у здоров'язбережувальній діяльності. Отже, формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації молоді у структурі цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу повинне базуватися на оволодінні студентами знань про здоров'язбереження та змістовному мисленні й світогляді, розвиткові вмінь та навичок щодо здоров'язбереження, на позитивній мотивації до здоров'язбережувальних дій та потребі у здоров'язбереженні, вмінні ухвалювати термінові рішення стосовно власного здоров'язбереження в екстремальних життєвих ситуаціях, на опануванні методик оцінювання власного здоров'я, саморегуляції та відновленні розумових, фізичних і психічних сил.

Цілісний навчально-виховний процес у ВНЗ є органічним поєднанням процесів навчання, виховання, освіти та розвитку. Відомо, що ціле є сумою його складників, під цілісністю розуміють систему зв'язків, функцій, взаємодій, що виражає цілісність процесу. З огляду на це, для процесу формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців у структурі цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу характерні такі властивості процесу навчання та виховання здорової молоді, за яких завдання, зміст, форми й методи цього процесу становлять цілісний логічний ланцюг, спрямований на досягнення високого рівня зазначеної культури завдяки формуванню особистості.

Узагальнюючи, зауважимо, що правильно організоване фізичне виховання безпосередньо впливає на покращення та збереження здоров'я студентів, тому повинно сприяти формуванню їхньої культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації в структурі цілісного освітньо-виховного процесу ВНЗ. Отже, соціальне замовлення держави й суспільства на збереження здоров'я та професійно-прикладну фізичну підготовку студентів слід виконувати шляхом організації формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців у структурі цілісного навчально-виховного процесу ВЗО. Цьому сприятимуть: обов'язкові навчальні та позанавчальні факультативні заняття, що орієнтовані на опанування фахів-

цем особистої культури; ефективне функціонування системи на рівні кадрового, медичного, науково-методичного, інформаційного, матеріально-технічного, фінансового, мотиваційного та управлінського забезпечення; ефективна теоретична й методична підготовка студентів до власного здоров'язбереження. Сформована у вищих навчальних закладах України система фізичного виховання студентської молоді недостатньо ефективна, що підтверджено фактом погіршення стану здоров'я студентської молоді, зниженням її працездатності. Для її вдосконалення пріоритетними повинні бути настанови на здоров'язбережувальну поведінку студентів, усвідомлення ними значущості власного здоров'я, систематичний моніторинг стану здоров'я студентів, використання новітніх здоров'язбережувальних технологій, максимальне залучення студентів до спортивно-масової роботи закладу тощо. Головним завданням фізичного виховання студентської молоді в структурі цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу є формування свідомого й активного ставлення до власного здоров'язбереження та розвиток знань, умінь і навичок здоров'язбереження, які можна самотійно використовувати в повсякденному житті.

Формування культури здоров'я молоді відбувається через становлення валеологічного світогляду (культура планування сім'ї, виробничих, побутових і сімейних взаємин, статевих стосунків, медичної допомоги в разі нещасних випадків, техніки безпеки під час життєдіяльності, запобігання шкідливим звичкам), профілактику професійних захворювань (за В. Горашуком [2]). На нашу думку, процес формування культури здоров'язбереження студентів у структурі цілісного навчально-виховного процесу ВНЗ відбувається завдяки тому, що вони накопичують знання про здоров'язбереження та коригують свою поведінку відповідно до цих знань, окрім цього, розвивають якості, що впливають на мислення, світогляд, свідомість, світогляд. Отже, культуру здоров'язбереження як світоглядну орієнтацію майбутніх фахівців слід формувати з урахуванням провідних ідеалів, соціальних принципів, норм та індивідуальних прагнень майбутніх фахівців.

Цілісність навчально-виховного процесу полягає в тому, що всі аспекти (навчання, розвиток та виховання студентів) мають бути спрямовані на формування культури здоров'язбереження. Це тривалий процес, який позитивно впливає на всі складники здоров'я: психічний, фізичний, соціальний і духовний – та потребує використання адекватних засобів, форм і методів.

Дослідження базується на розумінні процесу формування в майбутніх фахівців культури здоров'язбереження, що втілено в цілісній системі освітньо-виховного процесу ВНЗ, де структура, зміст і методика спрямовані на сформованість культури в студентів через переконання, норми, ідеали, настанови, мотиви й правила здоров'язбережувальної поведінки.

Культуру здоров'язбереження як світоглядну орієнтацію студентів слід формувати через навчальну, виховну, позанавчальну та самоврядну діяльність (упроваджуючи різноманітні аудиторні та позааудиторні заходи та ін.). Такий підхід сприятиме створенню внутрішнього культурного стрижня майбутнього фахівця, а також формуванню постійної потреби у власній діяльності; дасть змогу враховувати інтереси, здібності, схильності молоді; уможливить пропаганду здорового способу життя, моди на власне здоров'язбереження,

заняття улюбленим видом спорту в оздоровчому плані; орієнтуватиме на самостійну, пізнавальну діяльність студентів у руслі власного здоров'язбереження.

Цілісний підхід до організації навчально-виховного процесу виявляється в комплексному розв'язанні освітньо-виховних завдань, покликаних розвинути культуру здоров'язбереження як світоглядну орієнтацію на кожному занятті та в системі занять, у поєднанні навчальної роботи з позанавчальною, в об'єднанні зусиль викладачів та органів студентського самоврядування, студентських родин, спортивних клубів, влади. У цілісному педагогічному процесі всі заняття з фізичного виховання та створене виховне середовище мають виховний і розвивальний характер, спрямовані на формування в майбутніх фахівців культури здоров'язбереження. Отже, формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів у структурі цілісного процесу вищого навчального закладу передбачає чотири складники: навчальний, виховний, позанавчальний, самоврядний.

Складність формування культури полягає в описі структури цього процесу та окресленні мережі її зв'язків, закономірностей, принципів і відносин, де принцип — це керівна ідея, основне правило, основна вимога до діяльності й поведінки.

Педагогічний процес формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців має свої закономірності й принципи, що відображають його цілісність у структурі навчально-виховного процесу. В основу дослідження покладено принципи, обґрунтовані І. Бехом. У роботі їх адаптовано з огляду специфіки сучасної валеологічної освіти в структурі цілісного навчально-виховного процесу ВНЗ. Вони відіграють важливу роль у цілісному навчально-виховному просторі і розподілені на 4 групи:

— принципи, які належать до компонентів виховного процесу (діяльності); “завдальної” форми навчального змісту; інтеграції навчального знання;

— принципи, які висвітлюють діяльність викладачів (акцентування на здібностях в інтелектуальному становленні студентів); забезпечення виховної функції навчання; виховної траєкторії педагога: від особистості наслідково-центрованої спрямованості до особистості причинно-центрованої спрямованості; опосередкованої виховної дії; збалансованості понятійного й діяльнісного видів інформації у виховному впливі педагога);

— принципи, пов'язані з особливостями виховання студентів (етико-мотиваційної контрастності в русі виховання до морально-духовної досконалості; емоційного зміщення в поведінковому переорієнтуванні суб'єкта; подолання схильності студента до мотиваційно-цільового квантування; внутрішнього досвіду як захисного механізму від асоціальної поведінки особистості; підсилення “Я-минулим” морально-духовних намагань особистості);

— принципи, пов'язані з контрольно-оцінною функцією виховання (діагностування стану вихованості студентів через з'ясування рівня сформованості їхньої культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації; вивчення якості знань, умінь і навичок щодо власного здоров'язбереження — це складний процес запам'ятовування та відтворення здобутих знань про здоров'язбереження, що залежить від ставлення студента до цього матеріалу; позитивна мотивація, активна участь у збереженні свого здоров'я, систематизація закріпле-

них знань, розв'язання завдань самооздоровлення).

На нашу думку, такий розподіл дає змогу окреслити базові положення процесу виховання в аспекті формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців. Вони вмотивовують особливості власне процесу, виховного впливу викладача, виховного відгуку, виховного впливу на студентів та контрольню-оцінну функцію виховної роботи.

Описані принципи виховання утворюють цілісну систему, що, по-перше, складається зі взаємопов'язаних елементів та їх функційних характеристик (зв'язки виявляються у взаємодії з довкіллям, а також у взаємодії з системами більш низького або вищого порядку, стосовно яких вона постає як окреме узагальнення); по-друге, має єдину мету та забезпечує керуваність виховного процесу в певному напрямі. Наголосимо, що лише система зазначених принципів формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців у структурі цілісного навчально-виховного процесу ВНЗ уможливує успішне розв'язання завдань, вибір змісту, методів, засобів і форм навчання та виховання студентів, які свідомо піклуються про своє здоров'я. Схарактеризовані принципи покладено в основу формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців.

Логіка викладу наукового матеріалу вмотивовує потребу в системному аналізі методологічних підходів до формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців. Саме системний аналіз допомагає окреслити цілісність системи та її зміни в процесі розвитку, вивчити поведінку в зовнішньому середовищі.

Дослідник В. Горащук виокремлює три основні підходи до сутності культури як інтегральної характеристики життєдіяльності суспільства: аксіологічній (цінності), діяльнісній (діяльність людини та її способи), особистісній (якості особистості) [2].

На нашу думку, концепція формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців базована на положеннях загальної теорії культури, здоров'я, культури здоров'я та передбачає застосування системного, аксіологічного, гендерного підходів.

Системний підхід передбачає виявлення структури процесу, предмета; дослідження внутрішньої організації елементів; окреслення системоутворюючих зв'язків, тобто спрямований на з'ясування об'єктивних зв'язків, які існують між елементами цілого, для кращого пізнання функційної ролі його елементів. Акцентуємо на тому, що системний підхід дає змогу дослідити зв'язки та відношення між системними складовими (частинами цілого).

На нашу думку, системний підхід аналізує зазначений процес як систему з чітко окресленими елементами, тобто самостійними компонентами процесу формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації особистості, що існують не ізольовано, а у взаємозв'язку, де кожна система є підсистемою іншої, більш складної системи, що впливає на меншу, і навпаки.

Системний підхід – це методологічний орієнтир реалізації певної структури. Системний підхід до формування культури здоров'язбереження – світоглядної орієнтації майбутніх фахівців – базований на розумінні формування культури здоров'язбереження майбутніх фахівців як цілісної, динамічної педагогічної системи, де структура, зміст і методика спрямовані на формування

належного рівня ціннісних орієнтацій, знань, умінь, навичок та способів дій стосовно збереження свого здоров'я, що постійно виявляється в способі життя студента та його світогляді. Проблему формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутнього фахівця у цілісному освітньо-виховному процесі вищого навчального закладу необхідно аналізувати на трьох рівнях соціального середовища: макрорівні, мезорівні та мікрорівні, — що підтверджують поліфункційну сутність педагогічної системи з наявністю ієрархічних зв'язків, зв'язків управління.

Сформована культура здоров'язбереження є елементом мислення студента, системою поглядів, переконань, цінностей, ідеалів, світоглядної орієнтації, що стосується здоров'язбереження та характеризує здоров'язбережувальне ставлення до власної діяльності, до свого здоров'я, до здоров'я інших, реалізує задоволення від потреби людини у здоров'ї як найвищої життєвої цінності.

Саме аксіологічний (гр. *axios* — цінний) або ціннісний підхід розкриває зв'язок між теоретичним і практичним аспектами формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутнього фахівця, оскільки сформовані цінності особистості спрямовують поведінку в контексті культуротворення та культурозбереження.

Важливими цінностями людства є життя, здоров'я, любов, освіта, праця, творчість, краса та ін., зміна відбувається лише в їх ієрархії і залежить від виховання, сформованих ідеалів, принципів, еталонів, ціннісних понять, культурних норм суспільства, а також від ідеалів, мети життєдіяльності особистості.

Саме аксіологічний підхід до зазначеної проблеми передбачає формування в студента потреби до самоконтролю, самооцінювання свого здоров'я, усвідомлення здоров'я як важливої цінності, пізнання засад здоров'язбереження, що дають змогу вносити корективи в його життєдіяльність, спосіб життя та організацію здоров'язбережувальної поведінки через саморозвиток, самовдосконалення.

Аксіологічний підхід реалізується через усвідомлення майбутнім фахівцем здоров'я як важливої цінності людини, що здатне слугувати світоглядним орієнтиром у здоров'язбережувальній поведінці й діяльності. Аксіологічний підхід дає змогу усвідомити, що формування цінності здоров'я створює фундамент для особистісної здоров'язбережувальної світобудови, а також моделювання власної здоров'язбережувальної поведінки відповідно до особистих світоглядних переконань та ідеалів.

Завдяки аксіологічному підходу можна пізнати сутність формування культури здоров'язбереження — світоглядної орієнтації майбутнього фахівця — як соціально-педагогічного феномену, що сприяє усвідомленню концепції здоров'я, культурному розвитку, збагаченню творчого потенціалу, успіху та самореалізації у професійній діяльності. Усвідомлення особистістю цінності здоров'я, його аналіз на особистісному рівні з позиції здоров'язбереження дає змогу з'ясувати внутрішнє мотивоване, індивідуальне значення для суб'єкта певної дії, самовизначитись у стилі життя.

Акцентуємо, що аксіологічний підхід надає процесові формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців ціннісної спрямованості, саме від усвідомленого визнання здоров'я як цінності

залежить зміст, цілі та якість життя. Аксиологічний підхід — це наукова методологія ціннісного простору особистості, він передбачає аналіз здоров'я як найвищої цінності, піклування про яке допоможе майбутнім фахівцям у реалізації більш повноцінної професійної діяльності.

Інший методологічний підхід до формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців є гендерним, який є складовою частиною концепції формування гендерної рівності статей студентської молоді та сприяє вибудові власної індивідуальності.

Гендерний підхід вимагає нового світогляду, згідно з яким сприйняття жінок і чоловіків має бути замінено ідеєю розвитку особистісного потенціалу та рівної можливості самореалізації незалежно від статі. Тому саме гендерна педагогіка в ході організації навчально-виховного процесу ВНЗ сприяє корегуванню негативного впливу гендерних стереотипів через зміну свідомості, унаслідок чого студент виявляє і розвиває особисті, а не нав'язані суспільством, схильності, урахуовуючи гендерні особливості, гендерну домінанту, ідентифікуючи себе як жінку чи чоловіка. Під гендерною домінантою розуміють перевагу або фемінних, або маскулінних якостей конкретної особистості, що не завжди збігається з її статтю.

Нині в освітньо-виховному процесі вищих навчальних закладів недостатньо впроваджено гендерний підхід, не повною мірою враховано відмінності між жінками та чоловіками, що призводить до гендерного дисбалансу в системі валеологічної освіти й потребує подальших гендерних досліджень та їх апробації в системі вищої освіти України. Серед причин такого стану варто назвати застарілі гендерні стереотипи щодо статерольової взаємодії (навчальної, ділової та ін.); домінування настанови на диференціацію професій за статевими відмінностями (більшість студентів вищих економічних навчальних закладів вважає свою професію суто жіночою). Крім того, гендерна проблематика не втілена в навчальних планах вищих економічних освітніх закладів, не з'ясовано особливості статевого взаємин на загальнокультурному та міжособистісному рівнях без будь-яких обмежень; панує ставлення до жінки в аспекті її самореалізації насамперед як до дружини та матері, а вже потім як до кваліфікованого та освіченого фахівця. Це призводить до того, що на останніх курсах навчання або відразу після закінчення вищого економічного навчального закладу дівчата стають дружинами та народжують дітей, поступаючись кар'єрою.

Гендерний підхід сприяє глибшому розумінню всіх чинників (не тільки біологічних, але й соціальних, економічних), що впливають на здоров'я жінок та чоловіків; уможливорює уважне ставлення до поліаспектної ролі жінки; звернення до ролі чоловіків та їхньої відповідальності за власне здоров'я й здоров'я партнерів; краще розуміння того, що жінки говорять про здоров'я і що б вони хотіли знати про нього; залучення жінок до ідентифікації проблеми.

З огляду на це, варто збагачувати практичний досвід студентів вищих навчальних закладів щодо оволодіння культурою гендерної поведінки, розширення можливостей змісту, форм та методів навчання і виховання для їхнього самовизначення в системі міжособистісних взаємин.

На підставі аналізу теоретичних досліджень зазначимо, що гендерний підхід — наукова методологія, яка визнає цінність як чоловічої, так і жіночої особистості й надає їм однакові можливості для реалізації особистого потенціала.

ду в усіх сферах життєдіяльності. Цей підхід відкриває нові перспективи для усвідомлення майбутніми фахівцями свого потенціалу, дає змогу стати центром та рушієм розвитку своєї культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації, більш адекватно самовизначитися стосовно ролі та місця в професійній кар'єрі. Отже, гендерний підхід визнає цінність людини як особистості, її рівні права на вільний розвиток своєї культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації, тому вможливує конкурентоспроможність і самореалізацію незалежно від статі.

Гендерний підхід до формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців – це наукова методологія, яка розкриває взаємодію чоловічого й жіночого, що відтворюється в структурах свідомості, світоглядній орієнтації на здоров'язбереження, дії та взаємодії. Цей підхід розкриває соціально-рольову й культурну інтерпретацію рис особистості та моделей здоров'язбережувальної поведінки чоловіка й жінки.

Отже, метою формування культури здоров'язбереження є усвідомлення цінності здоров'я, особистої відповідальності за нього, орієнтація на самоосвіту, саморозвиток, саморегуляцію, самоконтроль стану здоров'я.

Окреслені підходи відтворюють сутність формування особистості, що відбувається під час розвитку її культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації у структурі цілісного освітньо-виховного процесу вищого навчального закладу, що передбачає використання знань зі спеціальних міжпредметних людинознавчих дисциплін, які спрямовані на пізнання засад здоров'язбереження особистості, саморозвиток та самовдосконалення.

Тож доходимо **висновку**, що аналіз формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації майбутніх фахівців означає вивчення цього феномену на підставі системного, аксіологічного, гендерного підходів.

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо у вивченні перспективних шляхів удосконалення у ВНЗ системи фізичного виховання, перегляду її зв'язку з професійно-прикладною підготовкою у бік її культуруотворювальних та здоров'язбережувальних основ.

Список використаних джерел:

1. Бобрицька В.І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / Бобрицька Валентина Іванівна. – К., 2006. – 480 с.

2. Горашук В.П. Теоретичні та методологічні засади формування культури здоров'я школярів: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Горашук Валерій Павлович. – Х., 2004. – 419 с.

3. Завидівська Н.Н. Професійно-прикладні основи формування здорового способу життя студентів вищих навчальних закладів економічного профілю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04. «Теорія і методика професійної освіти» / Н. Н. Завидівська. – К., 2002. – 20 с.

4. Ирхин В.Н. Здоровьеориентированная система подготовки специалистов в ВУЗе: материалы международной научно-практической конференции [“Проблемы и перспективы воспитания здорового человека”], (9-11 октября 2008) / В.Н. Ирхин. – Тирасполь, 2008. – С.10-14.

5. Круцевич Т.Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания / Т.Ю. Круцевич. — К., 1999. — 232 с.

6. Иванова Г.Є. Оптимізація фізкультурно-оздоровчої роботи в технічних вищих навчальних закладах шляхом валеологічної освіти студентів: дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту: 24.00.02 / Иванова Ганна Євгенівна. — Луцьк, 2000. — 240 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ ДО ВИКОНАВСЬКОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ

УДК: 378.013+371.3+780.7

Пан На

У статті представлено структуру готовності студентів педагогічних університетів до виконавської інтерпретації у процесі вокальної підготовки. Визначено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музики до виконавської інтерпретації вокальних творів.

Ключові слова: виконавська інтерпретація, майбутній учитель музики, педагогічні умови, вокальна підготовка.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ К ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ВОКАЛЬНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ

Пан На

В статье представлена структура готовности студентов педагогических университетов к исполнительской интерпретации в процессе вокальной подготовки. Определены педагогические условия формирования готовности будущих учителей музыки к исполнительской интерпретации вокальных произведений.

Ключевые слова: исполнительская интерпретация, будущий учитель музыки, педагогические условия, вокальная подготовка.

PEDAGOGICAL TERMS OF FORMING OF READINESS OF FUTURE MUSIC TEACHERS ARE TO CARRYING OUT INTERPRETATION OF PART-SONGS

Pan Na

In the article the structure of readiness of students of pedagogical universities is presented to carrying out interpretation in the process of vocal preparation. The pedagogical terms of forming of readiness of future music teachers are certain to carrying out interpretation of part-songs.

Keywords: carrying out interpretation, future music master, pedagogical terms, vocal preparation.

Важливою проблемою вокальної підготовки майбутнього вчителя музики є формування готовності до виконавської інтерпретації музичних творів. Виконавська інтерпретація є складним багатогранним процесом вивчення та